

Men en pajas han lever!

Om Frans G Bengtsson

Jag läser i Ingrid Schöijers värdefulla biografi över Pär Lagerkvist, hur siaren från Småland utestängde Frans G Bengtsson från Svenska Akademien för tid och evighet. Han förklarade inför sina kolleger att skåningen var en "pajasfigur", som producerade triviallitteratur av typen Frank Heller, enkla lustigheter som man för all del kunde läsa med nöje, ungefär som P G Wodehouse.

Efter ett sådant utspel var självfallet Börshuset stängt för Bengtsson och det var väl meningen också.

Episoden föll mig i minnet häromdagen, när jag snokade i vår universitetsbokhandel. I pocket kunde jag köpa *Dvärgen* men inget annat av Lagerkvist. Hans dikter fanns i serien "Den svenska lyriken" med tryckåret 1965, tydligen hålls boken på lager mer av ideella än kommersiella skäl. En klassikerutgåva för ungdom nyligen gav katastrofal försäljning.

Av Frans G Bengtsson fann jag *Karl XII:s levnad*, nytryck av gamla essäer och utgåvor av otryckta samt förstås den evige *Röde Orm*, som ständigt trycks om och säljs som heta bullar, här hemma och utomlands. En engelsk översättning visste berätta om helt osannolika upplagesiffror ännu i år.

Jag vill göra klart att jag själv uppskattar Pär Lagerkvists lyrik och finner det ledsamt med det vikande intresset. Betyder det att hans språk – bibelns och psalmens – börjar bli okänt för de unga? Att min egen generation är den sista med självklart förhållande till religiöst språk?

Förhållandet belyser frågan om litteraturens hierarki. Pär Lagerkvist representerar finlitteratur, Bengtsson gör det inte. Hans berättande är oralt, och det är inte fint i den experimentella läsprosans tid. Hans åskådning – en blandning av radikalpessimism, stoicism och esteticism – är oklart uppfattad och i den mån någon förstår den är det för att förkasta den.

Han hör inte till änglarnas parti.

Och ändå.

Självfallet skulle Bengtsson i ett land med mer liberal estetik än vår vara högt uppskattad, i England t ex.

Och hur länge kan en finförfattare vara oläst och ändå förbli "fin"? Hur länge kan en författare vinna nya och tacksamma läsare och fortfarande stämplas som "pajasfigur"?

Atterbom rasar i ett brev över Stagnelius postuma popularitet – måste han själv dö för att bli älskad av de unga?

Nå, han blev inte mer läst efter döden.

Fin var han dock och förblev, fast oläst.

Bengtsson har nu varit död i över 30 år och har hela tiden blivit omtryckt, köpt och läst.

Hur länge ska det pågå innan han upphör att vara en pajasfigur? Femtio år? Hundra?

Jag undrar bara.

Expressen 26/9 1987